או גיורת זכה אמר רבה בגרושה וכן אמר ר"נ בגרושה אמרי * גרושה נמי תיפלוג בדמי ולדות אמר רב פפא התורה זכתה דמי ולדות לבעל אפילו בא עליה בזנות מאי טעמא אמר קרא [1]כאשר ישית עליו בעל האשה ונוקמה לרבה כגון שגבו מעות ולר"נ כגון שגבו קרקע [א]דאמר רבה גבו קרקע יש לו גבו מעות אין לו ור"נ אמר גבו מעות יש לו גבו קרקע אין לו אמרי הני מילי לבני מערבא אליבא דרבנן כי קאמרי הכא כרבי: אמר ר"ש בן לקיש שור שהמית את העבד שלא בכוונה פטור משלשים שקלים שנאמר [2]כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו והשור יסקל כל זמן שהשור בסקילה הבעלים משלמין שלשים שקלים אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין שלשים שקלים אמר רבה שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור מכופר שנאמר [3]השור יסקל וגם בעליו יומת אם כופר יושת עליו כל זמן שהשור בסקילה בעלים משלמין כופר אין השור בסקילה אין בעלים משלמין כופר איתיביה אביי [ב]המית שורי את פלוני או שורו של פלוני ה"ז משלם ע"פ עצמו מאי לאו כופר לא דמים אי דמים אימא סיפא המית שורי את עבדו של פלוני אינו משלם על פי עצמו ואי דמים אמאי לא אמר ליה יכילנא לשנויי לך רישא דמים וסיפא קנס מיהו [ג]שנוייא דחיקא לא משנינא לך אידי ואידי דמים

מיהו

או גיורת. מעוברת מגר וממו שניהם פטור מן הכל שהוא קודם הואיל ואין לה[ד] יורשין כל הקודם בשלה[ד] זכה וזה שישנו בידו קודם לכל אדם אבל ישראלית מעוברת מישראל אפילו אין להם בנים יש לה יורשין לירש חלקה ויש לו יורשין לירש חלקו. ודוקא נשתחררה קודם חבלה אבל היתה שפחה כשחבל בה חייב בכל אפילו בדמי ולדות ויתן לאדוניה דדמי ולדות שפחה אינם אלא לבעלים שלה כדאמרינן לקמן בשור שנגח את הפרה (דף מט.) דאמר ליה חמרתא מעברתא אזקת מינאי: **בגרושה.** עסקינן ומש"ה נותן ליורשיה שגירשה אחר החבלה: **בעל האשה.** אבועל הקפיד: **ונוקמה לרבה כו'.** למה להו לרבה ולר"נ לאוקמה בגרושה לוקמה מר כדאית ליה ומר כדאית ליה ביש נוחלין[ה] נוקמה לרבה כגון שגבו ב"ד מעות מן המזיק לשלם נזק ולער ואע"פ שנתחייב לה מחיים לא עדיף ממלוה בשטר: **דאמר רבה גבו.** יורשין קרקע במלוה שהלוה אביהם יש לו לבכור פי שנים דהוה ליה כמוחזק דהאי קרקע אשתעבד ליה לאבוהון: **גבו מעות אין לו.** פי שנים דלאו הני מעות הניח אביהן והוי ראוי: **ור"נ אמר גבו מעות יש לו.** דכמוחזק דמי שהרי מעות הלוה אביהם ומעות נטלו: **גבו קרקע אין לו.** דקרקע לא הניח אביהם והוי ראוי. והכא נמי לוקמא ר"נ כגון שגבו קרקע דהוי ראוי: **אמרי הני מילי.** דאפלוג רבה ור"נ ביש נוחלין: **אליבא דבני מערבא.** דשלחו בכור נוטל פי שנים במלוה ולא ברבית ואוקימנא אליבא דרבנן דפליגי עליה דרבי דאמרי אין בכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן דאי רבי אפילו ברבית נמי שקיל פי שנים דשבחא דממילא הוא ופרשוה רבה ור"נ להא דבני מערבא דאמרי לרבנן בכור נוטל פי שנים במלוה מר בגבו מעות ומר בגבו קרקע: **וכי אמרי הכא.** בגרושה ולא מוקמינן לה בהכי: **כרבי.** דאמר בכור נוטל פי שנים בשבח דכמוחזק דמי וכ"ש במלוה דכמאן דגביא דמי לא שנא גבו קרקע ולא שנא גבו מעות הלכך אי לאו דגירשה שקיל דבעל כבכור ומיהו בכופר אפילו רבי מודה דראוי הוא דהואיל ואין בו שום חיוב מחיים לא הוי כשבחא דממילא: ה"ג [א] **ה"מ לבני מערבא אליבא דרבנן כי קאמר הכא כרבי:** שור שלא בכוונה פטור מסקילה כדתנן במתני' (לקמן דף מד.) נתכוין להרוג את הבהמה כו' וילפינן לה בגמרא [שם:] כמיתת בעלים כך מיתת השור: **אין השור בסקילה אין הבעלים משלמין כופר.** ור"א דאמר לעיל (דף מא:) אין דיני אלא במתכוין להרוג כו' פליג עליה דמדאיצטריך קרא למפטריה בתם שלא בכוונה מכלל דמועד שלא בכוונה [ו](בר כופר הוא ועוד מתניתין בהדיא תנא לקמן דפליגי עליה דקתני מועד שלא בכוונה) פטור ממיתה וחייב בכופר ורבה אקרא סמיך ומוקמינן למתני' דלקמן כוותיה דהאי דקתני מתני' פטור מכופר ומסקילה קאמר: **או שורו של פלוני.** במועד אוקימנא בפירקא קמא [טו:]. קתני מיהא המית שורי את פלוני משלם ע"פ עצמו: **מאי לאו כופר.** ואע"ג דאין השור בסקילה שהרי הודה ואמרו כמיתת בעלים כך מיתת השור ואדם בהודאתו אינו נהרג: **לא דמים.** הא דקתני משלם לאו בתורת כופר דליבעי כפרה דאפילו לא משלם נמי כגון אי לית ליה נכסי לאו בכלל עונש הוא דאין כופר בלא סקילה דשור אבל היכא דאית ליה נכסי ע"כ משלם דמים דלא גרעה מיתה מנזקין דאילו אזקיה אע"ג דאינו בסקילה בעי לשלומי ליה פחת דמיו ה"נ משלם דמיו ליורשיו: **אינו משלם ע"פ עצמו.** דשלשים של עבד קנס הן: **ואי דמים.** כלומר ואי ס"ד יש תורת נזקין להיכא דקטליה וע"כ כי היכי דבן חורין במקום שאין כופר משלם דמיו עבד נמי במקום שאין קנס משלם דמיו ואמאי קתני דלא: **שנוייא דחיקא.** בתרי טעמא:

מיהו

גרושה נמי תפלוג בדמי ולדות. דקס"ד דלא אקרי בעל האשה אלא כשהאשה תחתיו וק"ק דמאי פריך דתפלוג בדמי ולדות אטו ולדות גררי ניהו דזכיה בהו דהכי פריך לקמן (דף מט.) דבעל גופיה לא הוה זכי בהו אי לאו דאשכחן דזכי ליה רחמנא ולאשה לא אשכחן דזכי:

אפילו בא עליה בזנות. בירושלמי בעי ר"ע בא על אמו בא על אחותו יכול אף הוא בעל ההריון ת"ל בעל אותו שראוי לקרות בעל יצאו אלו שאינם ראויים לקרות בעל:

ונוקמה לרבה כגון שגבו מעות. הוה מצי למימר לרבה אליבא דנפשיה לוקמיה בין בגבו מעות בין בגבו קרקע דבסוף גט פשוט (ב"ב דף קכה:) מוכח דס"ל אליבא דנפשיה אפילו גבו קרקע אין לו דשעבודא לאו דאורייתא אלא לא חש לדקדק כל כך ולהאריך שיהיה צריך להקשות ההיא דשעבודא לאו דאורייתא אההיא דגבו קרקע יש לו ולתרלס: **ולרב** נחמן שגבו קרקע. פי' כגון שגבו נמי קרקע ולא בא למעוטי מעות דהא דחשיב התם ר"נ מעות כמוחזקין היינו גבי מלוה כדפ"ה משום דזוזי יהיב וזוזי שקיל אבל הכא לא שייך האי טעמא ור"י מפרש לפי שדרך בני אדם לפרוע מעות חשיב ר"נ מעות מוחזקים: **אמר** רבה שור שהמית בן חורין. כר"ע ס"ל דלר"א ודאי חייב כדאמרינן לעיל ואביי דפריך סבר דאפילו ר"ע מודה דחייב כופר מועד שלא בכוונה מאם כופר לרבות שלא בכוונה והא דאצטריך ליה לר"ע לאוקמי בעל השור נקי לדמי עבד ולא בעי לאוקמי נקי לחצי כופר שלא בכוונה היינו משום דמאם כופר לא מרבינן אלא דבשלא בכוונה מחייב בכוונה והיינו דוקא מועד דמחייב ע"פ עדים בכוונה אבל תם ע"פ עדים ליכא כופר בכוונה משום דהביאהו לב"ד וישלם לך שלא בכוונה נמי או ע"פ עצמו ליכא לרבויי מאם כופר ולהכי פריך שפיר ר"ע לר"א אפילו לאביי דמכח הביאהו לב"ד וישלם לך יש לפוטרו אפילו שלא בכוונה בלאו קרא דנקי וכן (אמר) רב דימי א"ר יוחנן לקמן דאמר אם כופר לרבות כופר שלא בכוונה אפילו לר"ע נמי קאמר הכי [ז]כדפריך אביי ורב ושמואל דפליגי נמי לקמן (דף מד.) אמתני' דשור שהיה מתחכך בכותל בכופר שלא בכוונה נראה לר"י אליבא דר"ע פליגי והא דאיתותב רב מברייתא דמייתי תניא כוותיה דשמואל ותיובתא דרב או תיובתא דרבה לגירסת רשב"ם י"ל דחשיב ליה גמרא תיובתא גמורה משום דאיירי בקיפא רבי יהודה ור"ש שהם תלמידי ר"ע כדאמרינן בסנהדרין (דף פו.) וכולן אליבא דר"ע וביבמות (דף סב:) נמי אמר עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנה להם ור"א ס"ל דאיכא כופר שלא בכוונה בלא ריבוי דאם כופר ולהכי אצטריך קרא דנקי למעוטי תם שלא בכוונה מחצי כופר ואת"ל דמרבויא דאם כופר נפקא ליה כופר שלא בכוונה נמי לר"א נ"ל דבהך סברא דפריך[ח] לא מרבינן מאם כופר שלא בכוונה אלא היכא דאיכא כופר בכוונה פליג איהו אדר"ע: **מאי** לאו כופר לא דמים. וא"ת למ"ד (לעיל דף מ.) כופר דמי ניזק מאי איכא בין דמים לכופר ונראה לר"י כגון שמת המזיק דאין כפרה לאחר מיתה כמו חטאת ואשם דאין באין לאחר מיתה אבל דמים משלם ולפ"ז חמורה שלא בכוונה מבכוונה והכי נמי יש חומרא אחרת שלא בכוונה מבכוונה למ"ד כופר דמי מזיק דפעמים שהניזק שוה יותר מן המזיק ועוד י"ל דנפקא מינה בין דמים לכופר דדמים יכול למחול וכופר אין יכול למחול ואי הוה פשיטא לן דכופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר הוה נ"מ נמי להא: **רישא** דמים וסיפא קנס. תימה מה תירוץ הוא זה ואומר ר"י דמאי ליישב פירוש המשנה כן המית שורי את פלוני הרי זה משלם תשלומין שחייבו הכתוב כגון כופר על פי עצמו ומשלמו בתורת דמים אבל עבדו של פלוני תשלומין שחייבו הכתוב דהיינו שלשים של עבד לעולם לא ישלם על פי עצמו:

אשו

מסורת הש"ס

א) [פסחי' ד' לא.], ב"ב דף קכד: ודף קכה:, ב) לעיל דף טו: [כתובות מג.], ג) [לקמן קו. כתובות מב:], ד) [שם, בשאלם. רש"ש], ה) [ב"ב קכד:], ו) ס"א ל"ג, ז) נ"ל כמפרשים לאביי. מהרי"ם, ח) [כמ"א: דפי"].

* * *

גליון הש"ס

גמ' גרושה נמי תפלוג בדמי ולדות. ק"ל דהא כל"ז יקשה על הרישא דאין בעל נותן ליורשיו דתפלוג היא בדמי ולדות דמאי שנא אלמנה מגרושה לענין זה וצ"ע:

* * *

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה כרבי דאמר כו' ה"ג כו'. נ"ב לאפוקי מגירסת הר"ח אבל בעלמא כרבי (ועי' בהגר"א אה"ע סי' ל סק"ה):

* * *

מוסף רש"י

זכה. יחזיק במה שבידו, ואפילו לאחר מיתת הגר חבל בה וזכה בה (לקמן מט.). גבו קרקע. מבעל חוב, יש לו. לבכור פי שנים, דהאי קרקע אשתעבד לאבוהון מחיים וכמו שהיה לו במשכון דמי וחשבינן ליה מוחזק ליטול הבכור פי שנים (רשב"ם ב"ב קכד:). גבו מעות אין לו. דמלוה להוצאה ניתנה והני מעות אחריני ניהנו ואילו לא הוחזק בם אביהם (שם). גבו מעות יש לו. שהרי מעות הלוהו ובמעות חשבינן ליה מוחזק, גבו קרקע. בחוב מלוה אביהן, אין לו. לבכור פי שנים דמעות הלוהו ולא קרקע (שם). המית שורי את פלוני. והרייני חייב בכופר, הרי זה משלם על פי עצמו. קסבר כופרא ממונא (כתובות מא.). את עבדו של פלוני. והרייני חייב שלשים סלע, אינו משלם על פי עצמו. דקנס נינהו, שאפילו אין יפה דינר נותן שלשים (שם).

תורה אור

1. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב
2. אִם עֶבֶד יִגַּח הַשּׁוֹר אוֹ אָמָה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל: שמות כא לב
3. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט